

שתיית קפה שהוכן על ידי אינו יהודי

הקדמה:

הצטוונו בתורה להימנע מלהינשא למי שאינו יהודי. בשביל למנוע קשרי נישואים אסורים אלה, ציוונו חכמינו זיכרונם לברכה שלא לאכול מאכלים שהתבשלו על ידי מי שאינו יהודי.

שאלה: האם מותר לשתות קפה שהוכן על ידי אינו יהודי?

א. מקור הדין

מבואר במשנה, שמאכלים שבשולו על ידי גויים - אסורים באכילה:

משנה עבודה זרה פרק ב משנה ו:

אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין (באכילה) ואין איסורן איסור הנאה... והשלכות (מאכלים מבושלים).

הגמרא מוסיפה מגבילה את האיסור, למאכלים חשובים שעולים על שלחן מלכים:

תלמוד בבלי עבודה זרה דף לז עמוד ב:

אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב: **כל שאינו נאכל על שולחן מלכים** ללפת בו את הפת - אין בו משום בישולי עובדי כוכבים.

וכן נפסק להלכה:

שולחן ערוך יורה דעה סימן קיג סעיף א:

דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי, וגם עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת או לפרפרת, שבישלו גוי - אסור משום בישולי עובדי כוכבים.

בטעם הדבר כתב הרמב"ם (מאכלות אסורות פרק יז הלכה טו):

שעיקר הגזרה משום חתנות **שלא יזמינו העכו"ם אצלו בסעודה**, ודבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת אין אדם מזמן את חבריו עליו.

❖ האם קפה עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת?

ב. מאכל שאינו מלפת את הפת

הפרי חדש דייק בדברי הגמרא שהובאו לעיל, שרק מאכל שמלפתים בו את הפת, אסור משום בישולי עכו"ם:

פרי חדש סימן קיד ס"ק ו:

דמותר לשתות הקאו"י (הקפה) בבית העכו"ם, שאף על פי שאינו נאכל כמות שהוא חי, ועולה על שולחן מלכים, מכל מקום **אינו עשוי ללפת בו הפת**, ואם כן, לית ביה (אין בו) משום בישולי גויים.

אך הפנים מאירות חלק על יסוד זה:

שו"ת פנים מאירות חלק ב סימן סב:

ולי נראה דאין דבריו (של הפרי חדש) מוכרחים... ואפשר דבגמרא דקתני (שמה שכתוב בגמרא) 'ללפת את הפת' - לרבותא נקט, דלא מבעיא (שאין צריך לומר) אם הוא דבר חשוב בפני עצמו, כגון פרפרת (קינוח), פשיטא (פשוט) שהוא חשוב, אלא אפילו לא בא אלא ללפת את הפת, אפילו הכי חשוב.

ג. משקה שעיקרו מים

בשולחן ערוך מובא:

שולחן ערוך יורה דעה סימן קיד סעיף א:

כל **שיכר של גויים**, אחד שיכר של תמרים או של תאנים או של שעורים או של תבואה או של דבש - אסור משום חתנות. ואינו אסור אלא במקום מכירתו, **אבל אם הביא השיכר לביתו ושותהו שם - מותר**, שעיקר הגזרה שמא יסעוד אצלו.

והסביר הט"ז על פי התוספות, שעיקר השיכר הוא מים, ולכן אין בו משום בישולי עכו"ם.

ט"ז על השולחן ערוך הנ"ל, ס"ק א:

ואין בזה איסור משום בישולי עובדי כוכבים, כי היכי דהתבואה (שכן, כשם שהתבואה) בטילה לגבי המים לעניין ברכה ד'שהכל' (שמברכים על השיכר 'שהכל', ולא 'בורא מיני מזונות'), הכי נמי (כך גם) בטילה לעניין איסור בישול עובדי כוכבים.

❖ האם גם לגבי קפה ניתן לומר שהוא בטל למים, ואינו אסור משום בישולי גויים?

על דרך זו, כתב הפרי חדש (יו"ד סימן קיד, ס"ק ו), טעם נוסף להתיר שתיית קפה שהתבשל על ידי אינו יהודי:

ובלאו הכי, יש להתיר בין הקאו"י (הקפה) ובין מין זה של גיקולאט"י (משקה קקאו), דכי היכי דבטל (שכן שם שבטל) הפרי לגבי מים לעניין ברכה, דהא לא מברכין עליהו (שהרי לא מברכים עליהם) אלא 'שהכל', הכא נמי

שולחן מלכים - במידי דבר (בדבר שהוא בר) אכילה, לא במידי דבר (לא בדבר שהוא בדרך) שתיה.

❖ איזה טעם הגרי"ש אלישיב מוסיף על גבי דברי הפרי חדש?

גם הילקוט יוסף פסק להיתר:

ילקוט יוסף יורה דעה סימן קיג סעיף י':
מותר לשתות קפה שנתבשל על ידי גויים, ואין בו משום בישולי גוים. וכן פשט המנהג בכל תפוצות ישראל. ומנהג נכון הוא על פי הדין. ומכל מקום המחמיר על עצמו תבוא עליו ברכה. אולם יש לאסור שלא לשתות קפה במסיבות הגויים בבתי הקפה שלהם, משום קירוב דעת וחשש חתנות. אך המתארח בבית גוי ומכבדו בכוס קפה, רשאי לשתות הקפה. וכל זה באופן שמייחדים כלי להרתחת המים בלבד.

ד. דרכי היתר למחמירים בדבר

כתב הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות כרך א סימן תלו):

ומיהו (ואולם), **אני מהדר שהיהודי יוסיף סוכר**, ואם כן הגמר נעשה על ידו ועדיף, שבלי סוכר נראה דלא חשוב ואין אסור, והישראל מכשירו לשתיה, וכהאי גוונא (ובאופן זה) אין לחשוש כלל, ולדעתי נאה הדבר להחמיר כמו שכתבנו לדקדק שהסוכר יניח היהודי דוקא...
ונראה שאם שופך (את המים) מכלי שני - שאין לחשוש, שעל בישול גזרו, ולא על כלי שני שאינו מבשל, ומצוי ששופך מכלי שני דוקא ואתי שפיר (ואם כן טוב הדבר).

❖ אלו שתי עצות מציע הרב שטרנבוך על מנת שהקפה יהיה מותר גם לשיטת המחמירים?

ה. הלכה למעשה

לדעת רוב הפוסקים, מותר לשתות קפה שהוכן על ידי אינו יהודי. בשביל לצאת ידי דעת המחמירים, טוב שיהודי יוסיף את הסוכר.

(כך גם) בטל לעניין איסור בישול, וכמו שכתבו התוספות... גבי שיכר של תבואה ... וכן עמא דבר (וכן העם נוהג).

אך הפנים מאירות ביאר את היתר השיכר באופן אחר, ולדעתו אין להתיר את שתיית הקפה:

פנים מאירות ח"ב סימן סב:

אף בשיכר לא היה עיקר הטעם (להיתר) משום דהתבואה בטילה, אלא עיקר הטעם משום דשיכר שלהם לא היה עולה על שולחן מלכים, או כמו שכתב הב"ח, דלא שייך חתנות כולי האי (כל כך), דלא מזמני עליהו (מזמנים עליו), וליכא קריבא דעתיה כולי האי (ואין קירוב הדעת כל כך).

הרב ואזנר התייחס לדיון קפה נמס:

שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן מד:

וכתב החתם סופר: ואפשר שצדקו דבריו (של הב"ח), שלא קיבל את טעמו של הפרי חדש, להיתר) בשיכר שעורים, (מכיוון) דהשעורים עצמם נימוחים במים ויצא כל כוחם בבישול (ועל כן יש יותר לאסור). אבל מכל מקום, הקפה שהתיר הפרי חדש סימן קי"ד, בודאי מותר מטעם זה שגרעיני הקפה אינם נימוחים במים, רק קליטת טעם בעלמא (בלבד), ולית ביה (ואין בו) משום בשול נכרים... ודלא כתשובת פנים מאירות... עד כאן תוכן דברי החתם סופר. **ומכל מקום**, נולד לנו מדברי החתם סופר חומרא לעניין שתיית נס קפה של זמן הזה, דבזה מערבים גם גוף הקפה עצמו, ואין כאן רק (את ה)נידון של קליטת טעם כאשר היה בימי החתם סופר (ולכן יש לאסור יותר).

❖ מהו החילוק שכתב שבט הלוי בין קפה שחור לקפה נמס?

מאיך הגרי"ש אלישיב נטה להתיר כל משקה שמבושל על ידי אינו יהודי (בצירוף טעמים נוספים):

אשרי האיש יורה דעה פרק ח הערה ג:

ובקפה של נכרים כתבו להתיר, משום דבעינן (שצריך בשביל לאסור, שיהיה) בישול עכו"ם בדבר העולה על

והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל
יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית
מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,
סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן
בתיבה: טור' ר' אוריאל בוכריס, עריכה: טור' ר' יהודה בן חיים
הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com
להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה),
סרקו את הקוד הבא:

